

Paolo Giordano: Čerň a stříbro /ukázka/

Příběh mladého manželství: Muž je fyzik se sklony k depresi. Má za to, že mu tělem protéká hustá a lepkavá černá míza melancholie, zatímco jeho žena Nora má v těle světlé stříbro, výborný elektrický vodič. On má zároveň roli vypravěče a zapisovatele jejich lásky. Věří, že jeho smuteční čerň se smíchá s Nořinou stříbrnou energií. Jenže zjišťuje, že skutečným pojivem, majákem i andělem strážným jejich vztahu byla paní A., přezdívaná Babette, kuchařka, hospodyně, chůva... Po její smrti se však milostné téma začíná proplétat s tématem umírání, vědomí konce, odpovědnosti a ztráty...

Paolo Giordano: Čerň a stříbro

[Odeon](#)

2015

Překlad: Alice Flemrová

128 stran

Paní A.

V den mých pětatřicátých narozenin se paní A. náhle vzdala úpornosti, která ji v mých očích charakterizovala víc než kterákoli jiná vlastnost, a způsobně natažená na posteli, jež už se pro její tělo jevila nepřiměřeně velká, nakonec opustila nám známý svět.

Toho rána jsem jel na letiště vyzvednout Noru, která se vracela z krátké služební cesty. Ačkoliv už byl dávno prosinec, zima otálela a monotónní plochy po stranách dálnice vybledly pod tenkou vrstvou mlhy, jako kdyby předstíraly sníh, jež ne a ne napadnout. Noře zazvonil mobil, ohlásila se, potom už moc nemluvila, spíš poslouchala. Řekla: rozumím, dobře, tak v úterý, a pak dodala jednu z těch frází, kterými nás zásobuje zkušenost, aby se v případě nutnosti odčinil nedostatek vhodných slov: „Snad je to tak lepší.“

Zajel jsem k první benzínce, abych jí umožnil vystoupit z auta a kráčet osaměle směrem k neurčitému místu na parkovišti. Plakala potichu, mističkou z pravé dlaně si zakrývala ústa a nos. Mezi bezpočtem věcí, které jsem o své ženě zjistil během deseti let manželství, je i nepříjemný zvyk se izolovat ve chvílích bolesti. Znenadání je nedostupná, nikomu nedovolí, aby ji utěšil, nutí mě k nečinnosti zbytečného svědka

jejího utrpení, což je u ní ostýchavost, kterou jsem občas mylně pokládal za nedostatek velkorysosti.

Po zbytek cesty jsem jel pomaleji, připadalo mi to jako rozumná forma úcty. Mluvili jsme o paní A. a vybavovali si legrační historky z minulosti, i když většinou to vlastně nebyly přímo legrační historky – žádné jsme s ní neměli –, ale spíš zvyky, zvyky tak zakořeněné v našem rodinném životě, až se nám zdály takřka legendární: pravidelnost, s níž nás každé ráno informovala o aktuálním horoskopu, který poslouchala v rádiu, zatímco jsme ještě spali; způsob, jakým se uměla zmocnit jistých částí bytu, obzvlášť kuchyně, takže jsme ji div nežádali o svolení, jestli smíme otevřít vlastní lednici; mravní zásady, jimiž mírnila ony podle ní jen zbytečné komplikace, které si my mladí vytváříme; její rázný, mužný krok a taky to nenapravitelné skrblictví, vzpomínáš, jak jsme jí zapomněli nechat peníze na nákup a ona vysypala plechovku s drobnými a sesbírala je do posledního centu?

Po pár minutách mlčení Nora dodala:

„To byla ale ženská! Naše Babette. Vždycky na svém místě. I tentokrát počkala, než se vrátím.“

Neupozornil jsem ji, že mě právě vyřadila z celkového obrazu, ani jsem nenašel odvalu jí přiznat, na co jsem právě v té chvíli myslel: že paní A. počkala s odchodem na den mých narozenin. Oba jsme si tedy budovali malou osobní útěchu. Tváří v tvář něčí smrti nám nezbyvá nic jiného než si vymýšlet polehčující okolnosti, přisuzovat nebožtíkovi poslední starostlivé gesto, které si schoval jen pro nás, rozmísťovat shody okolností podle nějakého smysluplného plánu.

A přece dnes, s nevyhnutelným chladem odstupu, můžu jen těžko uvěřit, že tomu tak opravdu bylo. Utrpení odvedlo paní A. daleko od nás, od kohokoli už mnohem dřív než onoho prosincového rána, postrčilo ji, aby kráčela až do odlehlého koutu světa – přesně tak, jako se ode mě vzdálila Nora na dálničním odpočívadle – a tam k nám zůstala obrácená zády.

Babette, tak jsme jí říkali, ta přezdívka se nám líbila, protože naznačovala sounáležitost, a jí se líbila taky, protože byla jenom její a s tou francouzskou intonací zněla jako něžnůstka. Myslím si, že Emanuele nikdy nepochopil její význam, možná jednoho dne narazí na povídku Karen Blixenové, nebo spíš na ten film, a pak si to spojí. Nicméně ochotně přistoupil na to, že z paní A. bude od jisté chvíle Babette, jeho Babette, a mám podezření, že to jméno díky jisté asonanci spojoval s jejími papučemi, s papučemi, jejichž nazutí bylo tím úplně prvním, co jeho chuva udělala, vždycky když k nám přišla, a které na konci dne odkládala srovnané vedle lavice.

Když jí Nora, poté co se ukázalo, jak žalostný je stav jejich podrážek, opatřila nové, vykázala jim místo v komoře a nikdy si je nevzala na nohy. To byl její styl, nikdy nic neměnila, ba dokonce se proti změnám stavěla tělem i duší, a třebaže ta její umíněnost byla směšná, občas i hloupá, nemůžu popřít, že nás to těšilo. V našem životě, v životě mém a Nořině a Emanuelově, který se tehdy zdál být den co den vzhůru nohama a kymácel se nebezpečně ve větru jako mladá rostlina, byla paní A. pevným bodem, závětřím, starým stromem s kmenem tak mohutným, že jsme jej nedokázali obejmout ani třemi páry paží.

Babette se z ní stala jednu dubnovou sobotu. Emanuele už tehdy mluvil, ale ještě seděl v židliče, takže už to bude nějakých pět nebo šest let. Paní A. celé měsíce naléhala, abychom k ní aspoň jednou přišli domů na oběd. Nora a já, vyškolení v odmítání pozvání, která třeba jen slabě zaváněla rodinnou sešlostí, jsme se tomu dlouho vyhýbali, ale paní A. se nenechala odradit a každé pondělí byla připravená obnovit pozvání

na další víkend. Kapitulovali jsme. Jeli jsme autem až do Rubiany ve stavu podivného soustředění, jako bychom se chystali udělat něco nepříliš spontánního, co bude vyžadovat vysoký stupeň úsilí.

Nebyli jsme zvyklí sedět s paní A. u stolu, ještě ne: navzdory neustálému kontaktu mezi námi panoval implicitně hierarchický vztah, na základě kterého ona tak nanejvýš stála a měla plné ruce práce, zatímco my jsme jedli a bavili se o svých věcech. Je dokonce možné, že jsme si s ní v té době ještě netykali.

„Rubiana,“ řekla Nora a zmateně hleděla na kopec porostlý hustými lesy, „představ si, že bys celý život strávil tady.“

Prohlédli jsme si třípokojový byt, kde paní A. trávila své osamělé vdovství, a předháněli jsme se v přehnaných poklonách. Informací o její minulosti jsme měli málo – Nora toho věděla jen o něco víc než já –, a jelikož jsme tomu, co jsme viděli, nemohli přisoudit žádný emocionální význam, působilo to tam na nás přesně jako ve zbytečně pompézní, mírně kýčovitě a velice čisté domácnosti. Paní A. bezchybně prostřela kulatý stůl v obývacím pokoji: stříbro vyrovnané na květovaném ubrusu a těžké číše s pozlaceným okrajem. Pomyslel jsem si, že ten oběd vypadá jen jako záminka k ospravedlnění existence jídelního servisu, který zřejmě nenacházel uplatnění už léta.

Zlákala nás svým menu promyšleným tak, aby tvořilo syntézu našich oblíbených jídel: čočková polévka s pšenicí, obalované kotlety v marinádě, fenykly zapečené v lehoučkém bešamelu a salát ze slunečnicových listů, které sama natrhala, najemno nakrájela a ochutila zálivkou z hořčice a octa. Ještě mám v živé paměti každý chod i fyzický pocit, jak se postupně zbavuji počáteční strnulosti, abych se mohl poddat tomu kulinářskému hýčkání.

„Vy jste úplná Babette!“ vykřikla Nora.

„Kdo?“

Tak jsme jí ten příběh vyprávěli a paní A. se při poslechu dojala, když se spatřila na místě kuchařky, která opustila Café Anglais, aby šla sloužit dvěma starým pannám, a pak utratila všechny peníze, aby jim vystrojila nezapomenutelnou hostinu. Utřela si oči lemem zástěry a hned se k nám otočila zády, předstírala, že něco urovnává.

Uběhlo několik let, než jsem ji znovu uviděl plakat, jenže to už nebylo radostí, ale hrůzou. Tehdy jsme si už byli dost blízcí, proto jsem necítil žádné rozpaky, když jsem ji bral za ruku a říkal: „Ty to můžeš zvládnout. Spousta lidí tomu podlehne, ale ty tu nemoc znáš, protože jsi jí už jednou čelila. Silná jsi na to dost.“

A skutečně jsem tomu věřil. Pak jsem viděl, jak se rozložila v takové rychlosti, že nám neposkytla ani příležitost se s ní nějak uspokojivě rozloučit, ani čas najít vhodná slova, abychom jí řekli, co pro nás znamenala.